



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní JUDr. Janou Kubenovou v právní věci žalobkyně **E. B.**, nar. ..., bytem ..., zastoupena Mgr. Filipem Lederem, advokátem se sídlem AK v Brně, Lidická 57, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížova 25, 225 08 Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu ze dne 4. 3. 2012, č. j. ...

t a k t o :

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení v Praze ze dne 4. 3. 2012 (správně zřejmě 4. 3. 2013), č. j. ... **se z r u š u j e** pro vady řízení a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná **má povinnost** zaplatit žalobkyni na nákladech řízení částku 3.900 Kč do 30 dnů od právní moci rozsudku, k rukám právního zástupce žalobkyně Mgr. Filipa Ledera, advokáta se sídlem AK Brno, Lidická 57.

O d ů v o d n ě n í :

V žalobě žalobce uvedl, že žalovaná vydala ve správním řízení rozhodnutí, kterým dle ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení rozhodla tak, že žalobkyni uložila povinnost vrátit ČSSZ přeplatek na sirotčím důchodu za dobu od 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011 v částce ... Kč do 3 dnů od právní moci rozhodnutí. Proti tomuto rozhodnutí žalobkyně podala námitky. O nich rozhodla žalovaná rozhodnutím ze dne 19. 9. 2011 tak, že se námitky zamítají a rozhodnutí ČSSZ ze dne 29. 6. 2011 potvrzují. Proti tomuto rozhodnutí žalobkyně podala dne 2. 11. 2012 žalobu. O této žalobě bylo Krajským soudem v Brně rozsudkem ze dne 13. 2. 2012 sp. zn. 33Ad 31/2011 rozhodnuto tak, že se

rozhodnutí žalované ze dne 19. 9. 2011 zrušuje. Důvodem tohoto zrušení rozhodnutí bylo, že ve věci nemělo být o námitkách vůbec rozhodováno, neboť dosud nepočala běžet lhůta k podání námitek proti prvostupňovému rozhodnutí. Soud totiž z dávkového spisu žalobkyně zjistil, že tento obsahuje žádost o předložení podkladů pro vyčíslení přeplatku ze dne 29. 7. 2011, převzatý žalovanou 1. 8. 2011. Žalobkyně v tomto podání uplatnila svoje právo požádat ve smyslu ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o předložení veškerých podkladů pro vyčíslení přeplatků, který byla údajně povinna uhradit. Tyto podklady ovšem žalovanou předloženy nebyly.

S ohledem na to, že od doručení rozsudku uběhla značná doba a žalovaná ve věci nijak nekonala, podal žalobce dne 19. 4. 2012 z procesní opatrnosti opětovně námitky. O těchto námitkách rozhodla žalovaná rozhodnutím ze dne 11. 5. 2012 tak, že se námitky zamítají a rozhodnutí ČSSZ ze dne 29. 6. 2011 se potvrzuje. Toto rozhodnutí bylo žalobkyni doručeno dne 15. 5. 2012. Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně žalobu. O této žalobě bylo Krajským soudem v Brně rozsudkem sp. zn. 33Ad 32/2012 ze dne 3. 12. 2012 rozhodnuto tak, že se rozhodnutí žalované ze dne 11. 5. 2012 zrušuje. Důvodem tohoto zrušení rozhodnutí bylo opětovně to, že ve věci nemělo být o námitkách vůbec rozhodováno, neboť dosud nepočala běžet lhůta k podání námitek proti prvostupňovému rozhodnutí. Soud totiž z dávkového spisu žalobkyně zjistil, že tento obsahuje žádost o předložení podkladů pro vyčíslení přeplatku ze dne 29. 7. 2011. Žalobkyně v tomto podání totiž uplatnila svoje právo požádat ve smyslu ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb. o předložení veškerých podkladů pro vyčíslení přeplatku, který byla údajně povinna uhradit. Tyto podklady ovšem žalovanou předloženy nebyly.

Dne 28. 12. 2012 byl žalobkyni žalovanou doručen přípis datovaný dnem 4. 4. 2012 nazvaný jako „Vyúčtování platby a náležitostí“. V tomto přípise je však pouze shrnutí toho, co bylo žalobkyni, dle názoru žalované, na důchodě vyplaceno a co jí dle názoru žalované náleželo. Žádné podklady pro vyčíslení přeplatku, jak žalobkyně v souladu se zákonem žádala, ji tedy do dnešního dne ze strany ČSSZ předloženy nebyly. Po doručení tohoto přípisu žalobkyně podala dne 9. 1. 2013 opětovně námitky proti shora uvedenému rozhodnutí správního orgánu prvního stupně. O těchto námitkách žalobkyně žalovaná rozhodla rozhodnutím č.j.: ze dne 4. 3. 2012 (zřejmě správně 2013). Toto rozhodnutí bylo žalobkyni doručeno dne 6. 3. 2013.

Žalobkyně tvrdí, že byla na svých právech zkrácena přímo i v důsledku porušení jejích práv v předcházejícím řízení úkony správního orgánu, jimž se zakládají, mění, ruší nebo závazně určují její práva nebo povinnosti. Celé řízení před správními orgány provázela celá řada pochybení a napadené rozhodnutí celkově vychází z nesprávného právního posouzení věci a právní závěry o tom, že byly ze strany žalobkyně splněny podmínky stanovené v ust. § 118a) odst. 1 zákonu č. 582/1991 Sb. k tomu, aby žalované vznikl, vůči žalobkyni nárok na vrácení přeplatku na sirotčím důchodu, jsou nesprávné.

Žalovaná v napadeném rozhodnutí opakuje v zásadě stejné argumenty jako v řízení předcházejících, přičemž se ani nenamáhá reagovat na skutečnosti, které vyplynuly v předcházejících řízeních. Je však faktem, že žalovaná zjevně si vědoma neudržitelnosti své argumentace tuto nadále „vylepšuje“.

Nicotnost

V první řadě opětovně tak, jako v předcházejících řízeních, žalobkyně konstatuje, že rozhodnutí o námitkách nemělo být vůbec vydáno, neboť dosud nepočala běžet lhůta k podání námitek proti prvostupňovému rozhodnutí. Žalobkyně totiž dne 29. 7. 2011, tedy ve lhůtě pro podání námitek, podala ve smyslu ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., žádost o předložení podkladů pro vyčíslení přeplatku. V této žádosti žalobkyně požádala, aby jí žalovaná předložila veškeré podklady pro vyčíslení přeplatku. Ve smyslu ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., počíná běžet nová lhůta k podání námitek ode dne, kdy mu byly tyto podklady doručeny. Žalovaná žalobkyni tyto poklady do dnešního dne nedoručila, ani jinak nepředložila, resp. na tuto žádost žalobkyně stále naprosto nijak nereagovala. Žalobkyně své námitky podala pouze z procesní opatrnosti a tyto zdůvodnila pouze domněnkami, neboť důvody vydání rozhodnutí jí nebyly známy. Žalobkyně o vedení řízení o vydání prvostupňového rozhodnutí vůbec nevěděla, nemohla tedy v něm uplatňovat svá procesní práva a odůvodnění prvostupňového rozhodnutí neobsahuje vůbec důvody, které žalovanou k vydání rozhodnutí vedly. Námitky tedy byly podány pouze na základě domněnek žalobce, resp. na základě toho, co vyplynulo v průběhu soudních řízení. Domnívá se tedy, že dosud nepočala vůbec běžet lhůta pro podání námitek, žalovaná tedy nemohla o nich ani nijak do dnešního dne rozhodnout. Proti je žalobkyně přesvědčena o tom, že touto žalobou napadené rozhodnutí je nezákonné a nicotné.

Vady řízení

Žalobkyně již v námitkách opakovaně vyjadřovala, že řízení vedené o rozhodnutí žalované, proti kterému podala námitky, bylo ze strany žalované vedeno ve zřejmém rozporu s zákonem, a to konkrétně správním řádem, když žalovaná v rozporu s ust. § 36 odst. 1 správního řádu žalobkyni svým postupem odňala její právo navrhopvat důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí a v rozporu s ust. § 36 odst. 2 správního řádu žalobkyni svým postupem odňala právo vyjádřit v řízení své stanovisko. S těmito námitkami se žalovaná v žalobou napadeném rozhodnutí nijak nevypořádala. Proto je toto rozhodnutí nepřezkoumatelné a tedy nicotné. Žalovaná v odůvodnění svého rozhodnutí uvádí, že nepochybila, neboť tento postup vychází z ust. § 85 a) zákona č. 582/1991 Sb. Tento závěr žalované je však v rozporu s tímto ustanovením. Toto ustanovení totiž stanoví, že v řízení ve věcech důchodového pojištění se nepoužije ustanovení správního řádu o vyjádření účastníků k podkladům rozhodnutí podle ust. § 36 odst. 3 správního řádu; zahájení řízení z moci úřední podle ust. §§ 46 a 47 správního řádu se účastníkům zpravidla neoznamuje. Je tedy zcela zřejmé, že toto ustanovení nijak nezbavilo žalovanou povinnosti postupovat podle ust. § 36 odst. 1 a 2 správního řádu.

Formální vady rozhodnutí

Žalobkyně opětovně ve svých námitkách vyjadřovala své přesvědčení o tom, že rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s ust. § 68 odst. 1 a 2 správního řádu. Prvostupňové

rozhodnutí totiž neobsahuje ustanovení hmotněprávních předpisů, podle kterých bylo rozhodováno. Odůvodnění tohoto rozhodnutí neobsahuje základní náležitosti, jak je stanovuje ust. § 68 odst. 2 správního řádu. Z rozhodnutí není vůbec patrné, na základě jakých skutečností žalovaná dospěla ke svému rozhodnutí. Nejsou zřejmé ani faktické ani právní důvody rozhodnutí. Žalobkyně ve svých námitkách konstatovala, že je pro ni velmi problematické podávat ve věci námitky, neboť jí nebylo zřejmé, na základě jakých skutkových okolností k rozhodnutí dospěla žalovaná, ani jaká byla právní kvalifikace těchto skutkových okolností. Z prvostupňového rozhodnutí není nikterak patrné, z jakého, případně jakých důvodů měl plátcí důchodu vzniknout vůči jeho příjemci nárok na jeho vrácení. S těmito námitkami se žalovaná vypořádala naprosto nedostatečně a v rozporu se zákonem tak, že se s tímto názorem se žalobkyně neztotožňuje, jelikož napadené rozhodnutí je třeba vnímat v kontextu s rozhodnutím žalované vydané dne 19. 5. 2011, kterým byl žalobkyni odňat od 18. 9. 2011 sirotčí důchod pro L. B. s tím, že v odůvodnění uvedeného rozhodnutí byla údajně žalobkyně seznámena se všemi relevantními ustanoveními zákona č. 155/1995 Sb. V první řadě je nutno konstatovat, že ust. § 68 odst. 2 správního řádu naprosto jasně stanoví základní náležitosti správního rozhodnutí a je naprosto zřejmé, že prvostupňové rozhodnutí tyto náležitosti neobsahuje. Neexistuje žádná právní norma, která by stanovila, že by bylo možno tyto základní náležitosti nahradit kontextem s jakýmkoli jiným rozhodnutím. Je tedy zcela zřejmé, že toto rozhodnutí je zcela nezákonné.

V tom, jak se žalovaná vypořádala s touto námitkou, je navíc celá řada zjevných nepravd. V první řadě je třeba uvést, že v rozhodnutí ze dne 19. 5. 2011 je uvedeno ve výroku rozhodnutí, že se od **18. 6. 2011** odnímá sirotčí důchod pro dítě L. B. nar. V odůvodnění rozhodnutí je pak dále uvedeno, že nárok na sirotčí důchod zanikl dnem **18. 4. 2011**. Z daného rozhodnutí totiž nijak neplyne, že by nárok na sirotčí důchod zanikl k datu **18. 9. 2010**, jak zjevně lživě tvrdí žalovaná. Naopak z rozhodnutí se naprosto jednoznačně podává, že nárok na sirotčí důchod zanikl k datu **18. 4. 2010**. Proto také žalobkyně proti tomuto rozhodnutí nepodala námitky, když sama žalobkyně oznámila žalované ukončení docházky L. B. do jazykové školy. Ve zjevném rozporu se skutečností je také tvrzení žalované, že z odůvodnění tohoto rozhodnutí je patrné, že skutkovou okolností, na jejímž základě žalovaná odňala žalobkyni sirotčí důchod, je ukončení studia L. B. na soukromé vysoké škole Akademie Sting, o.p.s. v Brně ke dni 31. 8. 2011. Tento závěr však z odůvodnění rozhodnutí není možno v žádném případě dovodit.

Žalovaná však zcela záměrně pomíjí tu skutečnost, že zánik nároku na výplatu sirotčího důchodu je nárokem zcela odlišným od nároku na vrácení přeplatku a v zásadě spolu souvisí pouze tak, že od data, kdy nárok na sirotčí důchod zanikl, vznikl přeplatek. Ustanovení § 118 a) zákona č. 582/1991 Sb., však stanoví, kdy a za jakých podmínek je příjemce důchodu tento přeplatek povinen vrátit. Dle tohoto ustanovení má plátcé důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení pouze ve třech případech: 1) jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, 2) přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, 3) vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel. Žalovaná se vůbec ve svém rozhodnutí neobtěžovala podřadit své rozhodnutí pod kteroukoli z těchto situací a žalobkyně tak vůbec nevěděla, proč by měla přeplatek vracet. V rozporu se zásadami správního řízení tedy žalovaná tímto svým postupem znemožnil žalobkyni uplatnit námitky směřující k žalované tvrzeným důvodům pro vznik nároku na vrácení přeplatku a žalobkyni sdělila důvody svého nezákonného rozhodnutí až v rozhodnutí o námitkách.

Meritum věci

Žalovaná v odůvodnění svého rozhodnutí tvrdí, že od 18. 9. 2010 do 17. 1. 2011 byl žalovanou žalobkyni vyplácen sirotčí důchod pro dítě B. L., nar. ... v částce ... Kč měsíčně a od 18. 1. 2011 do 17. 6. 2011 v částce ... Kč měsíčně, ačkoliv jí nenáležel.

V rozhodnutí č.j.: ... ze dne 19. 5. 2011 však žalovaná rozhodla tak, že se sirotčí důchod **odnímá od 18. 6. 2011** a v odůvodnění tohoto rozhodnutí pak dále uvádí, že nárok na sirotčí důchod **zanikl dnem 18. 4. 2011**. Jak sama žalovaná uvádí, toto rozhodnutí nabylo právní moci dne 5. 7. 2011. Je zřejmé, že toto rozhodnutí je tedy vnitřně rozporné a pravděpodobně nicotné pro svou nepřezkoumatelnost.

Předmětem sporu ovšem není to, zda byl žalobkyni vyplácen sirotčí důchod pro dítě L. B. právem či neprávem. Předmětem sporu je to, zda žalované vznikl vůči žalobkyni nárok na vrácení přeplatku, případně náhradu nesprávně vyplaceného sirotčího důchodu, či nikoliv. Jak bylo již výše uvedeno, z rozhodnutí žalované v rámci řízení na prvním stupni ani z rozhodnutí jiného nebylo žalobkyni nijak zřejmé, který, případně které z důvodů uvedených v § 118 a) považuje žalovaná za naplněné. Tuto skutečnost se žalobkyně dozvěděla až z rozhodnutí o námitkách.

Žalobkyně žalované omámila dne 2. 10. 2010, že Lukáš Březa ukončil studium na vysoké škole a že ve školním roce 2010/2011 navštěvuje jazykový kurs s denní výukou anglického jazyka v jazykové škole Agentura VIKa, tuto skutečnost doložila i potvrzením o studiu vystaveném touto jazykovou školou. Dále žalobkyně dne 2. 2. 2011 žalované zaslala opětovně potvrzení o soustavné přípravě dítěte L. B. na budoucí povolání. Z těchto potvrzení vystavených jazykovou školou a ze samotného chování žalované, který přes zaslání potvrzení o studiu pokračoval ve vyplácení sirotčího důchodu, byla žalobkyně přesvědčena o tom, že je jí dávka sirotčího důchodu vyplácena po právu. V této souvislosti je nutno též poznamenat, že žalobkyně má pouze základní vzdělání, je ve starobním důchodu.

Žalovaná v rozhodnutí o námitkách tvrdí, že spatřuje pochybení žalobkyně v tom, že neoprávněně vyplacené dávky důchodového pojištění nevrátila, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že byly vyplaceny neprávem. Žalovaná tyto předpokládané okolnosti vyvozuje z toho, že žalobkyni nic nebránilo, aby se seznámila s příslušným ustanovením vyhlášky č. 322/2005 Sb. Konečně žalovaná v odůvodnění svého rozhodnutí bez jakékoli souvislosti s daným případem rozvíjí argumentaci analogií s bezdůvodným obohacením, jak jej zná soukromé právo. K tomuto si žalobkyně dovolila sdělit, že argumentace bezdůvodným obohacením v soukromoprávních vztazích je naprosto nepříhodná a zcela irelevantní, neboť pro důchodové pojištění upravuje specifickým způsobem vznik nároku na vrácení přeplatku právě ust. § 118 a) zákona č. 582/1991 Sb. Toto ustanovení pamatuje právě na případy, jako je tento, kdy příjemce dávky ne vlastní vinou v dobré víře přijme dávku důchodu a tuto spotřebuje. Mnohdy potom, stejně jako v tomto případě, totiž není v silách příjemce dávky tuto vrátit, právě z důvodu, že dávka byla spotřebována přesně pro účel, ke kterému byla určena, tedy k péči o nezaopatřené dítě. Pokud by bylo úmyslem zákonodárce použít pro úpravu vzniku nároku na vrácení přeplatku normu upravující bezdůvodné obohacení v občanskoprávních vztazích, nebylo nic jednoduššího, než na tuto odkázat. Na rámec právní

argumentace žalobkyně poznamenala, že bezdůvodné obohacení není v rámci soukromého práva upraveno pouze v občanském zákoníku, ale také např. v zákoníku práce. A i zde je, stejně jako v normách upravujících důchodové zabezpečení, chráněna dobrá víra příjemce mzdy, kdy příjemcem mzdy není povinen nenárokovou mzdu vrátit, pokud ji přijal v dobré víře. S ohledem na podobný charakter důchodu a mzdy by byla právě tato analogie, pokud by jí bylo zapotřebí, daleko příhodnější. Příjemce plnění, který důchod nebo mzdu přijme v dobré víře, musí být chráněn přeci možnými excesy plátcům mzdy či dávek. Pokud by totiž příjemce dávky, která byla „omylem“ vyplacena, byl povinen tuto vrátit za každých okolností s odkazem, že mu nic nebrání v seznámení se s příslušnými, poměrně komplikovanými předpisy, bylo by ust. § 118 a) zákona č. 582/1991 Sb., nadbytečné. Tak by se pak tyto subjekty bez svého zavinění mohly dostat do naprosto neřešitelných životních situací, tak jako v tomto souzeném případě. Právě s ohledem na toto ekonomicky nerovnovážné postavení plátců vůči příjemcům plateb proto předpisy práva sociálního zabezpečení i předpisy práva pracovního upravují povinnost vrátit tyto vyplacené dávky zcela odlišně a chrání dobrou víru příjemců.

Je také zřejmé, že předpisy práva sociálního zabezpečení jsou velmi komplikované a není v silách příjemců dávek se v těchto předpisech zorientovat. V daném případě jde totiž o to, že žalobkyně nevěděla, že studium jazykové školy je bráno jako soustavná příprava na budoucí povolání pouze v případě, že toto studium bezprostředně navazuje na studium na střední škole zakončené maturitní zkouškou. Z potvrzení jazykové školy se žalobkyně důvodně domnívala, že toto studium jazykové školy je soustavnou přípravou na budoucí povolání, a tedy, že má nárok na výplatu sirotčího důchodu. Je třeba poukázat na to, že žalovaná se nijak nezabývala prokazováním naplnění podmínek pro vznik nárok žalované na vrácení přeplatku. Žalovaná se nijak nezabývala prokazováním a nijak neprokázala existenci okolností, z kterých by bylo možno předpokládat, že sirotčí důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel. Tuto pouze bez dalšího konstatoval.

Jediné, co by snad bylo možno považovat za pokus o prokazování naplnění těchto podmínek, je odkaz žalované na znění potvrzení o studiu v jazykové Agentuře Vika, kdy žalovaná tvrdí, že ze znění tohoto potvrzení si musela být žalobkyně vědoma toho, že důsledky studia jednoletého jazykového kursu pro nárok na sirotčí důchod upravuje vyhláška MŠMT č. 322/1995 Sb. Žalobkyně odkázala na znění tohoto potvrzení. Zjevná účelovost tohoto závěru žalované je pak více než patrná. Toto potvrzení totiž obsahuje pouze tento text: *„Naše jazyková škola je zařazena do vyhlášky MŠMTV ČR, která nás opravňuje k pořádání jednoletých kurzů s denní výukou“*. Toto potvrzení tedy nejenže neobsahuje odkaz na konkrétní vyhlášku (MŠMTV jich vydává desítky), ale zejména nikterak z tohoto potvrzení nevyplývá to, že by žalobkyně nárok na důchod pozbyla.

Žalobkyně nechápe zcela protiprávní argumentaci žalované, kdy uvádí, že účastník řízení nemusí být právníkem, ani nemusí mít detailní znalost právních předpisů, aby věděl, že jednou z podmínek pro nárok na sirotčí důchod je péče o nezaopatřené dítě. Je totiž skutečností, že právě to žalobkyně dělala, tedy po celou dobu trvání výplaty sirotčího důchodu pečovala o nezaopatřené dítě, svého vnuka L. B. a tyto peníze bezezbytku na tuto péči použila. Po celou tuto dobu L.B. nepracoval, neměl jiný příjem a pouze se připravoval na budoucí povolání navštěvováním jazykové školy. Žalovaná v odůvodnění opětovně opakuje, že z formulace námitek jednoznačně vyplývá vysoký stupeň právního vědomí žalobkyně, který zcela nepochybně převyšuje obecný standard a z tohoto důvodu nepovažuje žalovaná za

přesvědčivé, že by účastník řízení byl při přijetí splátek důchodu v dobré víře, že mu náleží. Toto opakuje přesto, že žalobkyně již opakovaně v rámci soudního přezkumu i námitkového řízení sdělila, že námitky pro ni zpracovával advokát. Proto je z těchto zřejmý vysoký standard právního vědomí jejich zpracovatele. Žalobkyně je starobní důchodkyní se základním vzděláním a je celkem pochopitelné, že pokud jí bylo doručeno rozhodnutí s tak pro ni závažnými důsledky, obrátila se o právní pomoc na advokáta. Žalobkyni totiž nebylo vůbec zřejmé, z jakého důvodu by měla přijaté splátky sirotčího důchodu vracet a domnívala se, že se jedná pouze o omyl.

Odpovědnost příjemce důchodové dávky za vznik přeplatku na pozůstalostním důchodu je odpovědnost subjektivní, tzn., že příjemce nese odpovědnost za vznik přeplatku tehdy, pokud vznik přeplatku zavinil. Takto ostatně mnohokrát opakovaně judikoval Nejvyšší správní soud, např. v rozhodnutí č.j.: 5Ads 19/2003, č.j.: 5 Ads 65/2003, č.j.: 3 Ads 61/2004, č.j.: 3 Ads 20/2007, když ve věci rozhodnutí č.j.: 5 Ads 19/2003 se jedná o skutkově identický případ jako v této věci. Žalovaná v odůvodnění svého rozhodnutí naprosto v rozporu s realitou bez bližšího odůvodnění však tvrdí, že uvedený judikát na daný případ nedopadá. Jestliže přeplatek vznikl jen a pouze na základě zavinění žalované — v důsledku naprosto neskutečných a ničím neodůvodněných průtahů v řízení o odnětí dávky, nevznikl žalované nárok na vrácení přeplatku, který vznikl výhradně a jen zaviněním žalované. Žalovaná v odůvodnění svého rozhodnutí dále uvádí, že tento výše uvedený judikát byl překonán a dále rozvinut právním názorem obsaženým v pozdějším judikátu NSS sp. zn. 3 Ads 35/2010. Toto tvrzení žalované je ovšem opět zjevně v rozporu s realitou. Toto rozhodnutí NSS se týká skutkově naprosto odlišné věci - vdovecký důchod vyplácený na dobu určitou určenou přesným datem, kdy bylo v řízení prokázáno, že při přijetí dávky nebyl v dobré víře, že mu dávka náleží. Pokud ovšem žalovaná argumentuje rozhodnutím NSS sp. za. 3 Ads 191/2003, je nutno poukázat také na to, že v tomto řízení se NSS zabýval otázkou prokazování okolností, z nichž musel příjemce dávky předpokládat, že mu byl vdovecký důchod vyplácen neprávem, když dospěl k závěru, že tyto okolnosti existovaly. V tomto souzeném případě však žalovaná nejenže existenci těchto okolností neprokázala, ale dokonce se existencí těchto okolností ani vůbec nezabývala.

Žalovaná toto zavinění žalobkyně za vznik přeplatku v zásadě odůvodňuje pouze zásadou – neznalost zákona neomlouvá (i když k tomu používá mnoho slov, příměrů a nepříhodných analogií). Žádným jiným způsobem toto zavinění ani neprokazuje, ani netvrdí. Pokud by ovšem bylo úmyslem zákonodárce, aby byl příjemce dávky povinen dávku vrátit v každém případě, kdy je tato dávka vyplacena v rozporu se zákonem, bylo by ust. § 118 a) zákona č. 582/1991 Sb., naprosto zbytečné a stačilo by jednoduše uvést, že příjemce dávky je neoprávněně přijatou dávkou povinen vrátit.

V této souvislosti žalobkyně poukázala na rozdílnost ekonomického a mocenského postavení žalobkyně a žalované. Žalobkyně je starobní důchodkyní se základním vzděláním, která v průběhu svého života vychovala své dvě děti a následně po tragédii, která jí zcela zásadním způsobem zasáhla a změnila její život, neváhala obětovat zbytek svého života výchově svých dvou vnuků (v době úmrtí jejich rodičů bylo L. 4,5 roku a P. 1,5 roku). Žalobkyně pobírá starobní důchod ve výši ... Kč měsíčně. Oba vnukové žalobkyně stále žijí v domácnosti s žalobkyní. Žalobkyně po celou dobu ve vztahu k žalované řádně plnila veškeré své povinnosti. Žalovaná je obří institucí disponující téměř deseti tisíci zaměstnanci, stovkami miliard korun a vyspělými technickými prostředky. Žalovaná se snaží své bezprecedentní

pochybení, kdy přesto, že žalobkyně si řádně plnila své oznamovací povinnosti, k odnětí dávky přistoupila po 9 měsících, ospravedlnit a odůvodnit kapacitou technologických postupů instituce spravující téměř 4 miliony důchodových dávek a lidským faktorem. K tomu je třeba ovšem říci, že ČR disponuje ročním rozpočtem ve výši cca 1,2 bilionu korun. Disponuje tedy takovými prostředky, že je v její moci, aby si své technologické postupy upravila a zajistila tak, aby k takovémuto excesům nedocházelo. Selhání technologických postupů a lidského faktorů žalované nemůže jít k tíži žalobkyně. Zvláště za situace, že žalovaná otevřeně tvrdí, že sice udělala chybu, ale platit za ni má žalobkyně. Pokud by žalobkyně věděla o tom, že nárok na výplatu sirotčího důchodu nemá, nemohl by Lukáš jazykovou školu navštěvovat a musel nastoupit do zaměstnání. Není totiž v silách žalobkyně, která je starobní důchodkyní, nést náklady na zaopatření Lukáše. Zaviněním žalované však došlo k tomu, že žalobkyni nebyla dána možnost této volby, avšak nyní žalovaná požaduje vrácení spotřebovaného sirotčího důchodu.

Navrhovala proto, aby napadené rozhodnutí žalované ze 4. 3. 2012 (správně 4. 3. 2013) a rozhodnutí žalované z 29. 6. 2011 bylo zrušeno a věc vrácena žalované k dalšímu řízení a dále aby žalovaná byla povinna žalobkyni nahradit náklady, které ji v souvislosti s tímto soudním řízením vznikly.

Vyjádření žalované

Žalobkyně tvrdí, že neobdržela podklady pro vyčíslení přeplatku, jak v souladu se zákonem žádala, že dne 28. 12. 2012 jí byl doručen přípis nazvaný „Vyúčtování platby a náležitostí“, který obsahuje „pouze shrnutí toho, co bylo žalobkyni na důchodu vyplaceno a co jí náleželo“. Žalovaná k tomu sdělila, že při vyčíslení výše přeplatku na dávce důchodového pojištění je skutečnost, že poživateli důchodu bylo na této dávce vyplaceno více, než náleželo, resp. nenáleželo vůbec, skutečností rozhodující, proto tvrdí, že z obsahů zaslaného vyúčtování je zřejmé, že za dobu od 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011 vznikl přeplatek na sirotčím důchodu ve výši ... Kč a že právě v této výši ji byla uložena povinnost přeplatek vrátit. Při rozhodování vycházela žalovaná výhradně z podkladů, které má k dispozici i žalobkyně, a to pravomocného rozhodnutí ze dne 19. 5. 2011 o odnětí sirotčího důchodu pro dítě L. B. od 18. 6. 2011 (rozhodnutí žalobkyně osobně převzala dne 2. 6. 2011) a dokladů o převzetí splátek dávek důchodového pojištění za období od 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011.

K článku žaloby – Meritum věci žalovaná sdělila, že sama žalobkyně uvádí, že předmětem sporu není to, zda byl žalobkyni vyplácen sirotčí důchod pro dítě L. B. právem či neprávem (i když upozorňuje na zřejmou nesprávnost odůvodnění rozhodnutí, která vznikla při písemném vyhotovení rozhodnutí ze dne 19. 5. 2011, tj., že nárok na sirotčí důchod zanikl dnem 18. 4. 2011 když dítě L. ukončilo soustavnou přípravu na studium dnem 31. 8. 2010, přičemž zákonné podmínky, za kterých náleží sirotčí důchod, jsou součástí odůvodnění tohoto rozhodnutí, a je zřejmé, že v daném případě nárok zanikl ke dni ukončení studia), ale to, zda žalované vznikl vůči žalobkyni nárok na vrácení přeplatku a případně náhradu nesprávně vyplaceného sirotčího důchodu. K dalším žalobním námitkám žalovaná uvedla, že se s nimi podrobně vypořádala v odůvodnění rozhodnutí o námitkách, svých předchozích vyjádřeních a dalších podkladech, které jsou součástí dávkového spisu.

Skutečnosti zjištěné ze správních spisů a spisů soudu

Z dávkového spisu žalobkyně vedeného žalovanou ale i ze spisu Krajského soudu v Brně sp. zn. 33Ad 31/2011 a 33Ad 32/2012 byly zjištěny následující skutečnosti. 19. 5. 2011 ČSSZ vydala rozhodnutí ve věci sirotčího důchodu pro dítě L. B., kdy rozhodla tak, že dle ust. § 56 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále „zdp“), se od 18. 6. 2011 odnímá sirotčí důchod pro dítě L. B. a od 18. 6. 2011 náleží sirotčí důchod pro jedno dítě ve výši ... Kč měsíčně. V odůvodnění pak uvedeno, že dle § 56 odst. 1 písm. a) zdp. zjistí-li se, že nárok na důchod nebo jeho výplatu zanikl, důchod se odejme nebo jeho výplata se zastaví, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplacen. Podle ust. § 52 odst. 1 zdp sirotčí důchod náleží pouze nezaopatřenému dítěti. Dále pak odcitováno ust. § 20 odst. 3 zdp, § 20 odst. 4 a § 20 odst. 6 zdp týkající se nezaopatřeného dítěte pro účely tohoto zákona a v závěru uvedeno, že vzhledem k tomu, že dítě L. B., nar. .. dne 31. 8. 2010 ukončilo soustavou přípravu na budoucí povolání, nárok na sirotčí důchod dnem 18. 4. 2011 zanikl a proto bylo rozhodnuto tak, jak je uvedeno ve výroku. Dále pak v rozhodnutí ještě uvedeno, že o přeplatku na sirotčím důchodu bude rozhodnuto samostatným rozhodnutím ČSSZ.

29. 6. 2011 pak ČSSZ vydala rozhodnutí ve věci o vrácení přeplatku na dávce důchodového pojištění, kdy rozhodla dle ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení tak, že účastníků řízení (žalobkyni) se ukládá povinnost vrátit ČSSZ přeplatek na sirotčím důchodu za dobu od 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011 v částce ... Kč do 3 dnů od právní moci rozhodnutí. V odůvodnění pak odcitováno ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. a uvedeno, že rozhodnutím ČSSZ ze dne 19. 5. 2011 byl odňat sirotčí důchod pro dítě L. B. s účinností od 18. 6. 2011. V době od 18. 9. 2010 do 17. 1. 2011 byl ČSSZ vyplácen uvedený důchod v částce 7.064 Kč měsíčně a od 18. 1. 2011 do 17. 6. 2011 v částce ... Kč měsíčně, ačkoliv nenáležel, čímž vznikl přeplatek ve výši uvedené ve výroku rozhodnutí. Podle ust. § 118 a) zákona č. 582/1991 Sb. má ČSSZ nárok na vrácení neoprávněně vyplacené dávky. Odpovědnost dle ust. § 118 a) odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., je objektivní, účastník řízení je proto odpovědný za vznik přeplatku bez zřetele na zavinění.

Proti uvedenému rozhodnutí žalobkyně podala námítky a ve lhůtě pro podání námitek dne 29. 7. 2011 požádala o předložení podkladů pro vyčíslení přeplatku. Uvedla, že o toto žádá ve smyslu ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., před uplynutím lhůty k podání námitek, že žádá o předložení veškerých podkladů pro vyčíslení přeplatku, který je údajně povinna uhradit. Ve spise se pak nachází podklad vypracovaný 4. 4. 2012 ČSSZ a nazvaný „Vyúčtování platby a náležitostí“, v němž uvedeno, že žalobkyni náleželo od 18. 9. 2010 do 17. 1. 2011 á Kč, tj. ... Kč a od 18. 1. 2011 do 17. 6. 2011 á ... Kč, tj. ... Kč, celkem náleželo ... Kč a bylo vyplaceno od 18. 9. 2010 do 17. 1. 2011 á ... Kč, tj. ... Kč a od 18. 1. 2011 do 17. 6. 2011 á ... Kč, tj. ... Kč, celkem vyplaceno ... Kč. Uvedeno, že na důchodu vznikl přeplatek 64.831 Kč.

Z uvedených dvou připojených spisů Krajského soudu v Brně, vyplývá, že 2x Krajský soud v Brně zrušil rozhodnutí o námítkách ve věci vrácení přeplatku ve věci sirotčího důchodu pro dítě L. B. s tím, že žalovaná opakovaně podstatně porušila ustanovení o řízení před správním orgánem s tím, že je povinna vyhovět požadavku žalobkyně a zaslat ji příslušné podklady pro rozhodnutí a nebylo doposud prokázáno, zda požadavku žalobkyně

podle ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., bylo skutečně vyhověno, přičemž žalovaná již vydala rozhodnutí ve věci samé. Žalovaná se tak opakovaně dopustila podstatného porušení ustanovení o řízení před správním orgánem, které mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Soud pak uvedl, že napadené rozhodnutí zrušil z výše uvedených důvodů a věcně tedy rozhodnutí nepřezkoumával.

Potřetí o námitkách žalobkyně proti rozhodnutí z 29. 6. 2011 žalovaná rozhodla 4. 3. 2012 (šlo zřejmě o překlep a správně jde o rozhodnutí ze 4. 3. 2013), když námitky žalobkyně zamítla a rozhodnutí ČSSZ, č. j. ... ze dne 29. 6. 2011 potvrdila. V odůvodnění mimo jiné žalovaná uvedla, že postupovala v intencích rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 33Ad 32/2012 – 45 a žalobkyni zaslala „Vyúčtování platby a náležitostí“ sirotčího důchodu pro L. B. za období od 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011 vypracovaného dne 4. 4. 2012 a zásilka byla žalobkyní převzata dne 28. 12. 2012. K námitkám účastnice řízení pak konstatovala, že nesouhlasí s tím, že napadené rozhodnutí bylo vydáno v rozporu s ust. § 68 odst. 1 a 2 s.ř.s., protože napadené rozhodnutí je třeba vnímat v kontextu rozhodnutí vydaného dne 19. 5. 2011, kterým byl účastníci řízení odňat od 18. 6. 2011 sirotčí důchod pro L. B. V odůvodnění uvedeného rozhodnutí byla účastnice řízení seznámena se všemi relevantními ustanoveními zdp, upravujícími podmínky nároku pro sirotčí důchod (ust. § 52 zdp), institut nezaopatřenosti dítěte (ust. § 20 zdp), jakož i s ust. § 56 odst. 1 písm. a) zdp, které stanoví podmínky a způsob odnětí důchodu z důvodu jeho zániku. Z odůvodnění rozhodnutí ze dne 19. 5. 2011 je zřejmé, že skutkovou okolností, na jejímž základě ČSSZ odňala sirotčí důchod, je ukončení studia L. B. na soukromé vysoké škole Akademie Sting, o.p.s. v Brně ke dni 31. 8. 2010. Účastníci řízení tedy zanikl nárok na sirotčí důchod od následujícího výplatního dne po dni ukončení studia, tj. ode dne 18. 9. 2010. Na tom nic nemění ani skutečnost, že v odůvodnění rozhodnutí ze dne 19. 5. 2011 je jako den zániku nároku na sirotčí důchod chybně uvedeno datum 18. 4. 2011. V odůvodnění rozhodnutí z 19. 5. 2011 ČSSZ informovala účastníci řízení rovněž o tom, že o přeplatku na sirotčí důchod bude rozhodnuto samostatným rozhodnutím. Rozhodnutí z 19. 5. bylo doručeno 2. 6. a účastnice řízení nevyužila svého práva podat proti tomuto rozhodnutí námitky v zákonem stanovené lhůtě a tak konkludentně vyjádřila s odnětím sirotčího důchodu souhlas včetně důvodu, tj. že L. B. se od 1. 9. 2010 soustavně nepřipravoval na budoucí povolání. Účastnice řízení argumentuje rozsudkem NSS sp. zn. 5Ads 19/2003 ze dne 20. 1. 2004 a stanoviskem Veřejného ochránce práv z 20. 5. 2007 v tom smyslu, že je nutno se zabývat tím, zda existuje příčinná souvislost mezi zaviněným porušením povinností příjemce dávky důchodového pojištění, totiž porušením povinnosti písemně ohlásit plátcí dávky do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku podle ust. § 50 odst. 1 zákona o provádění sociálního zabezpečení a skutečností, že dávka důchodového pojištění byla vyplacena neprávem (ust. § 118 a) odst. 1 zopsz). Uvedený judikát, jakož i zmíněné stanovisko Veřejného ochránce práv považuje ČSSZ pro daný případ za relevantní jen zčásti. Oznámení účastnice řízení ze dne 30. 9. 2010 o ukončení studia L. B. na vysoké škole Akademie Sting o.p.s. spolu s potvrzením o jeho studiu na jazykové škole Agentura Vika – jazyková škola ve školním roce 2009/2010 zahájeném dne 1. 9. 2010, které bylo vyhotoveno dne 16. 9. 2010, bylo doručeno ČSSZ až 4. 10. 2010. Účastnice řízení tudíž nesplnila povinnost uloženou v ust. § 50 zopsz, jelikož skutečnost rozhodnou pro trvání nároku na dávku ohlásila ČSSZ až po zákonem stanovené lhůtě do 8 dnů ode dne, kdy vznikla. Vzhledem k tomu, že meritem napadeného rozhodnutí je přeplatek na dávce za období od 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011, tedy za období z převážné části následující po doručení oznámení dne 4. 10. 2010, shledává ČSSZ příčinnou souvislost mezi vznikem přeplatku a nedodržením 8 denní lhůty k podání oznámení pouze co se týče splátky sirotčího důchodu za období od 18. 9. 2010 do 17. 10. 2010. Příčinu vzniku přeplatku za období od 18. 10. 2010

do 17. 6. 2011 spatřuje ČSSZ v pochybení účastnice řízení, spočívající v tom, že neoprávněně vyplacené dávky důchodového pojištění nevrátila, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že byly vyplaceny neprávem. Pro vznik přeplatku za období od 18. 10. 2010 do 17. 6. 2011 již tedy meritem věci není otázka, zda účastnice řízení splnila či nesplnila zákonem uloženou ohlašovací povinnost ve vztahu k ukončení studia L. B. na vysoké škole, resp. zahájení studia jednoletého jazykového kurzu, nýbrž to, zda účastnice řízení musela z okolností přepokládat, že ji splátky sirotčího důchodu v předmětné době byly vyplaceny neprávem. Podle judikátu NSS 3Ads 35/2010 – 51 mohou být podmínky uvedené v ust. § 118 a) odst. 1 zopsz splněny alternativně, nikoliv kumulativně. Pro stanovení povinnosti účastnice řízení vrátit přeplatek na sirotčím důchodu za dobu od 18. 9. 2010 do 17. 10. 2010 je určující skutečnost, že účastnice řízení nesplnila ohlašovací povinnost v zákonem stanovené lhůtě ve smyslu ust. § 50 zopsz. Za dobu od 18. 10. 2010 do 17. 6. 2011 je pro stanovení povinnosti účastnice řízení vrátit přeplatek určující skutečnost, že přijala splátky důchodu, ačkoliv musela vědět, že jí nenáležely. Z dikce ust. § 118 a) odst. 1 zopsz dále vyplývá, že případné zavinění na straně orgánů sociálního zabezpečení není rozhodující. Absence zavinění orgánů sociálního zabezpečení není podmínkou pro možnost vymáhat vrácení přeplatku. K oznámení účastnice řízení o tom, že L. B. ukončil ke dni 31. 8. 2010 studium na vysoké škole a dále pokračuje ve studiu v jazykovém kurzu s denní výukou anglického jazyka v jazykové škole Agentura Vika, bylo přiloženo potvrzení o studiu jmenovaného pro školní rok 2010/2011. Z potvrzení o studiu, jakož i z následného potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání ze dne 2. 3. 2011 je zřejmé, že se jedná o jednoletý jazykový kurz, jelikož na potvrzení je uvedeno „naše jazyková škola je zařazena do Vyhlášky MŠMT ČR, která nás opravňuje k pořádání jednoletých kurzů“. Účastnice řízení si byla ze samotného potvrzení o studiu rovněž vědoma toho, že důsledky studia jednoletého jazykového kurzu pro nárok na sirotčí důchod upravuje vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 322/2005 Sb., o dalším studiu, popřípadě výuce, které se pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považují za studium na středních nebo vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů dále jen „vyhláška“). Právní úpravu určující v jakých případech vyplývá z tohoto typu studia nárok na sirotčí důchod, obsahuje ust. § 1 písm. a) vyhlášky. Podle uvedeného ustanovení se za studium na středních školách, jde-li o studium uskutečňované v ČR, pro účely státní sociální podpory a důchodového pojištění považuje též studium osob se *středním vzděláním s maturitní zkouškou nebo s vyšším odborným vzděláním v konzervatoři, které úspěšně vykonaly první maturitní zkoušku nebo absolutorium v konzervatoři v kalendářním roce, ve kterém zahajují toto studium, v jednoletých kurzech cizích jazyků s denní výukou, uskutečňovaných právníky a fyzickými osobami působícími v oblasti jazykového vzdělávání, uvedených v příloze č. 1 k této vyhlášce*. Žádný adresát právní normy, jak je obecně známo, se nemůže hájit tím, že konal v rozporu s právní normou, protože ji neznal. Princip publicity právních předpisů, který je základem právního státu, je vybudován na předpokladu, že se s vyhlášeným právním předpisem jeho adresát seznámí. Je rovněž obecně známou skutečností, že všechny obecně závazné právní předpisy jsou v ČR zveřejňovány ve Sbírce zákonů, která je veřejně přístupná nejen u příslušných orgánů veřejné správy, ale i ve vzdělávacích institucích (knihovnách) a v elektronické podobě na internetu. Účastnici řízení tedy nic nebránilo, aby se s příslušným ustanovením vyhlášky seznámila a z jeho jasného a srozumitelného, výše citovaného ustanovení, zjistila, že nárok na sirotčí důchod pro L. B. neměla v době po skončení jeho vysokoškolského studia. ČSSZ připomíná, že účastnice řízení věděla, o jakou vyhlášku se jedná přímo z potvrzení jazykové školy. Účastnice řízení by v daném případě měla nárok na sirotčí důchod pro L. B., pouze pokud by L. B. začal jazykovou školu tohoto typu studovat ihned po maturitě na střední škole, resp. ve stejném kalendářním roce, v jakém maturoval, nikoliv tedy po skončení studia na vysoké škole. Dále uvedla v odůvodnění rozhodnutí, že ČSSZ si je vědoma toho, že z hlediska účastnice řízení

přistoupila k odnětí sirotčího důchodu pro L. B., teprve poté, co účastníci řízení poukázala devět měsíčních splátek dávky, které jí nenáležely. Délka řízení ve věci však nemůže ve svém důsledku způsobit vznik nároku na dávku, která vzniká v daném případě výhradně splněním podmínek určených ust. § 52 odst. 1 a § 20 odst. 3 písm. a) zdp, nikoliv přípravou nezaopatřeného dítěte na budoucí povolání stanoveným typem studia. Prostředky na důchodovém účtu zpravovaném ČSSZ jsou určeny pro ty pojištěnce, u nichž nastala zákonem předpokládaná sociální událost, v daném případě nezaopatřenost dítěte, definovaná zmíněnými ustanoveními zdp, a nelze je použít ve prospěch pojištěnců, u nichž tento důvod chybí. Ve vztazích mezi různými právními subjekty v mnoha případech dochází k situacím, kdy jeden subjekt poukáže či delší dobu poukazuje omylem nebo z nedbalosti jinému subjektu peníze, aniž by tomu odpovídal příslušný nárok druhé strany. V těchto případech vždy poškozený subjekt v souladu s obecným právním vědomím požaduje navrácení neoprávněně vyplacených částky, jak to v daném případě činí ČSSZ a povinný subjekt si je vědom povinnosti neprávem obdrženy obnos vrátit. Povinnost právního subjektu vrátit to, co mu nenáleží, je ve společnosti všeobecně známý a uznávaný princip, který byl zahrnut do soukromoprávních i veřejnoprávních norem a je součástí i obecných pravidel morálky. Skutečnost, zda povinný subjekt v daném případě neprávem vyplacené peníze vrátí, závisí na úrovni jeho hodnotového systému. Účastnice řízení dle žalované nemusí být právníkem ani nemusí mít detailní znalost právních předpisů, aby věděla, že jednou z podmínek pro nárok na sirotčí důchod je péče o nezaopatřené dítě a že přijme-li bez právního důvodu jakýkoliv finanční obnos, byť omylem zaslaný na její účet, má povinnost ho vrátit. Tato znalost je součástí obecného právního vědomí ve společnosti. Účastnice řízení z okolností případu a s přihlédnutím k jejím osobním poměrům měla a mohla vědět, že ji sirotčí důchod nenáleží poté, co nezaopatřené dítě L. B. přestal studovat na vysoké škole. ČSSZ je toho názoru, že účastnice řízení byla vzhledem k jejímu právnímu vědomí a znalostem schopna z obsahu potvrzení o studiu L. B. v jednoletém jazykovém kurzu dospět k závěru, že se uvedené studium považuje za soustavnou přípravu nezaopatřeného dítěte na budoucí povolání ve smyslu ust. § 20 odst. 3 zdp pouze ve školním roce bezprostředně následujícím po vykonání maturitní zkoušky. Na této skutečnosti nemůže nic změnit ani rychlost řízení orgánu sociálního zabezpečení. Zdůraznila, že z formulace námitek jednoznačně vyplývá vysoký stupeň právního vědomí účastnice řízení, který zcela nepochybně převyšuje obecný standard.

V dávkovém spise se nachází potvrzení, Akademie Sting, o.p.s., soukromá vysoká škola v Brně, která potvrdila na dotaz ČSSZ (Akademie Sting dotaz doručen 16. 3. 2011, odpověď došla na ČSSZ 17. 3), a sdělila, že Lukáš Březa studoval na Akademii Sting v době od 1. 9. 2009 do 24. 8. 2010.

4. 10. 2010 bylo doručeno ČSSZ podání žalobkyně se sdělením, že L. B. ukončil studium na vysoké škole a přihlásil se ke studiu na jazykové škole v tomto školním roce. Žalobkyně přiložila potvrzení Agentura Vika – jazyková škola, Masarykova 31 Brno, která potvrdila, že L.B. navštěvuje ve školním roce 2010/2011 (od 1. 9. 2010 – do 30. 6. 2011) jazykový kurz anglického jazyka s denní výukou, který organizuje uvedená jazyková škola s tím, že tato jazyková škola je zařazena do Vyhlášky MŠMTV ČR, která opravňuje tuto školu k pořádání jednoletých kurzů s denní výukou.

2. 3. 2011 pak žalobkyně zaslala ČSSZ Potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání týkající se L. B., kde Agentura Vika potvrdila, že jmenovaný navštěvuje ve školním roce 2010/2011, a to od 1. 9. 2010 do 30. 6. 2010 na této škole jazykový kurz,

příčemž se jedná o jednoleté studium, jež bude ukončeno v měsíci 6/2011 a že se jedná o další studium, popřípadě výuku v ČR, která se podle vyhlášky MŠMT č. 322/2005 Sb., považuje pro účely důchodového pojištění za studium.

U jednání Krajského soudu v Brně nařízené 8. 1. 2014 zástupce žalobkyně uvedl mimo jiné, že má stále za to, že podklady pro vyčíslení přeplatku žalobkyni ze strany ČSSZ nebyly dosud doručeny, nicméně vzhledem k tomu, že ve věci bylo již 2x kvůli tomu rozhodováno krajským soudem a rozhodnutí žalované byly zrušeny, žalobkyně by si přála, aby se věci soud zabýval a vydal meritorní rozhodnutí. Poukázal na to, že žalovaná má zřejmě za to, že přeplatek na sirotčím důchodu by měla žalobkyně vrátit, neboť sirotčí důchod v žalované výši nenáležel, protože žalobkyně přijala důchod, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že byl v určitém období vyplácen neprávem. S tímto žalobkyně v žádném případě nesouhlasí, protože ona sama všechny své povinnosti splnila a nemohla předpokládat, že by jejímu vnukovi nenáležel sirotčí důchod v době, kdy studoval na jazykové škole. Vůbec nevěděla, že pokud by měl mít nárok na sirotčí důchod, že by toto studium na jazykové škole muselo následovat bezprostředně po ukončení středoškolského studia, nikoliv po ukončení vysoké školy. Právní zástupce znovu odkázal na rozhodnutí NSS 5Ads 19/2003, když NSS se zabýval zcela identickou situací a dospěl ke stejnému závěru, jaký zaujímá žalobkyně.

Zástupkyně žalované pak uvedla, že pokud žalobkyně měla nějaké pochybnosti o vypláceném sirotčím důchodu, mohla se obrátit na příslušnou OSSZ nebo MSSZ a ta by jí podala k věci potřebné vysvětlení.

Zástupce žalobkyně uvedl, že žalobkyně neměla vůbec žádné pochybnosti o tom, že by jí snad sirotčí důchod byl vyplácen neprávem. Měla sama za to, že udělala vše, co udělat dle zákona měla a těžko lze po žalobkyni, jako prosté ženě požadovat, aby studovala vyhlášku upravující, ve kterém případě při studiu na jazykové škole sirotčí důchod náleží a v kterém případě nenáleží.

Skutkové a právní zhodnocení věci soudem.

Podle § 118a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.

K jednotlivým žalobním námitkám soud uvádí:

Pokud jde o žalobní námitku v bodě V – nicotnost, soud má za to, že nicotné rozhodnutí vydané žalovanou 4. 3. 2012 (správně má být zajisté 4. 3. 2013) není, neboť v tomto případě podklady pro vyčíslení přeplatku, o něž žalobkyně požádala dle ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., žalobkyni byly zaslány, což vyplývá z dávkového spisu a bylo

jí doručeno „Vyúčtování“ vypracované 4. 4. 2012, a to dne 28. 12. 2012, i když tyto podklady byly velice stručné a vyplývalo z nich pouze kolik má jako přeplatek na sirotčím důchodu žalobkyně zaplatit, tedy že se jednalo o částku, kterou žalovaná po žalobkyni v rozhodnutí z 29. 6. 2011 žádá a proč se jedná zrovna o tuto částku v rozhodnutí uvedenou, což vyplynulo z toho, že za období, kdy byl přeplatek vypočítán, nebyla výše sirotčího důchodu v každém měsíci stejná a z tohoto podkladu vyplývalo, v kterém měsíci jaká částka na sirotčím důchodu byla vyplacena. U jednání krajského soudu pak právní zástupce sám uvedl, že pokud jde o žalobkyni, i když žalovaná nepostupovala zase přesně v souladu s ust. § 88 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., žádala aby bylo rozhodnuto již o meritu věci, neboť „věc“ se táhne již dlouhou dobu, protože rozhodnutí o přeplatku byla již krajským soudem 2x zrušeno právě pro to, že žalovaná řádně nesplnila svou povinnost stanovenou v § 88 odst. 2 shora uvedeného zákona a k meritu věci se právě z těchto důvodů zatím soud nevyjádřil.

Pokud jde pak o další žalobní námitku uvedenou pod bodem VI žaloby – vady řízení, i v tomto případě soud dospěl k závěru, že žalovaná postupovala v souladu s ust. § 85 zákona č. 582/1991 Sb., (text tohoto ustanovení – v řízení ve věcech důchodového pojištění se nepoužije ustanovení správního řádu o vyjádření účastníků k podkladům rozhodnutí (§ 36 odst. 3 správního řádu), zahájení řízení z moci úřední se účastníku zpravidla neoznamuje.

Pokud pak jde o další žalobní bod označený VII – formální vady rozhodnutí, kdy se poukazuje na to, že žalovaná nepostupovala při vydání rozhodnutí v souladu s ust. § 68 odst. správního řádu, dle něhož ve výrokové části se uvede řešení otázky, které je předmětem řízení, právní ustanovení, podle nichž bylo rozhodováno a označení účastníků podle § 27 odst. 1, má soud za to, že ze záhlaví rozhodnutí i z výrokové části je zřejmé o čem bylo rozhodováno, dle jakých zákonných ustanovení žalovaná postupovala a jak bylo rozhodnuto.

Pokud pak žalovaná poukazuje na formální vady rozhodnutí vydané 19. 5. 2011 a 29. 6. 2011, které jsou zásadními rozhodnutími pro vrácení přeplatku na sirotčím důchodu, soud uvádí, že obě tato rozhodnutí jsou velmi stručná, obsahují pouze citaci příslušného zákonného ustanovení, takže pro běžného příjemce dávky jsou těžko srozumitelná, nicméně soud dospěl k závěru, že i přesto se nejedná o takové vady, které by způsobily nepřezkoumatelnost rozhodnutí, neboť základní údaje, i když stručné, proto, proč má být přeplatek na sirotčím důchodu vrácen, obsahují.

K meritu věci pak soud uvádí:

Z rozsudku NSS č. j. 3Ads 35/2010 – 54 vyplývá právní rozbor ust. § 118 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.

Soud cituje „schéma tohoto odpovědnostního vztahu je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplácení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Ačkoliv citované ustanovení zde výslovně neužívá pojem „zavinění“ ani výslovně nehovoří o žádné

z jeho forem (úmyslu či nedbalosti), je z jeho jazykového a logicko-systematického výkladu jednoznačně patrné, že odpovědnost oprávněné osoby, příjemce dávky, je tzv. subjektivní odpovědností. K tomuto závěru ostatně dospěl krajský soud nyní v posuzované i v předešlých řízeních a stěžovatelka ho výslovně nerozporela“.

V daném případě se tedy jedná o odpovědnostní vztah, jehož prvky jsou 1) protiprávní jednání příjemce důchodu spočívající v porušení některé z jeho zákonných povinností; 2) škodlivý následek; 3) kauzální nexus mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem a konečně 4) zavinění jako psychický vztah příjemce důchodu ke vzniku přeplatku.

NSS považuje otázku zavinění v dané věci za klíčovou a podotýká, že ani zákon č. 582/1991 Sb., ani další předpisy práva sociálního zabezpečení nedefinují zvláště pojem zavinění. Proto je při práci s tímto pojmem třeba vycházet z jeho obecného právního významu, který je legálně definován pouze trestním právem hmotným a používá se na základě analogie iuris a širokého doktrinálního a praktického konsensu v celém právním řádu. Z výkladu citovaného ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., a jeho účelu vyplývá, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění nedbalostní, nikoliv v úmyslné formě (srov. dikci „musel z okolností předpokládat). Z dikce uvedeného ustanovení přitom neplyne, zda prvek zavinění musí být prokázán stěžovatelkou (v tomto případě ČSSZ), ale ani to, že by se za splnění ostatních prvků vzniku odpovědnostního právního vztahu presumoval, neboť zákona č. 582/1991 Sb., neobsahuje žádné ustanovení umožňující exkulpaci (tj. vyvinění) příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek. Z uvedeného lze usuzovat, že naplnění všech jejích prvků vzniku odpovědnosti za přeplatek musí zkoumat ex offio stěžovatelka, neboť řízení o stanovení povinnosti vrátit přeplatek se vede z vlastního podnětu správního orgánu. Jak bylo ovšem výše naznačeno, citované ustanovení § 118 a) odst. 1 zákon č. 582/1991 Sb., obsahuje vícero dílčích skutkových podstat vzniku odpovědnosti za přeplatek, přičemž ne u všech z nich lze výkladem dovodit nutnost prokazování prvků zavinění. V souzené věci je však relevantní ta skutková podstata, v níž je zavinění alespoň ve formě nedbalosti implicitně obsaženo (srov. dikci „musel z okolností předpokládat“).

V současně projednávané věci nebylo možno klást žalobkyni za vinu, že by nesplnila některou jí uloženou povinnost, neboť jak uvádí samotná žalovaná, i jak vyplývá z připojeného dávkového spisu, žalobkyně, zaslala ČSSZ potvrzení Agentury Vika – jazykové školy o tom, že ve školním roce 2010/2011, a to konkrétně od 1. 9. 2010 do 30. 6. 2011 L. B. navštěvuje jazykový kurz s denní výukou anglického jazyka s uvedením, že tato jazyková škola je zařazena do vyhlášky MŠMPTV ČR a také zaslala potvrzení o předchozím vzdělávání žalobce na vysoké školy.

Z ust. § 118 a) odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., by bylo možno žalobkyni klást za vinu pouze, že přijala důchod, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem.

Tuto otázku bylo třeba, aby posoudil ve správním řízení správní orgán – ČSSZ, která dospěla k závěru, že žalobkyně musela z okolností předpokládat, že siroťčí důchod pro L. B. byl vyplacen v období od 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011 neprávem, v částce ... Kč. Na toto usuzovala žalovaná z toho, že žalobkyně si měla nastudovat vyhlášku MŠMTV ČR

č. 322/2005 Sb., z níž by zjistila, že v případě jejího vnuka L. B., aby byl po právu vyplácen sirotčí důchod poté, kdy začal studovat na jazykové škole, musela by být situace taková, že jazykovou školu by navštěvoval po ukončení středoškolského studia, nikoliv po ukončení vysokoškolského studia. Pokud tak žalobkyně neučinila, má žalovaná za to - že v dané věci je nutné věc hodnotit tak, že neznalost zákona neomlouvá a pokud žalobkyně měla jakékoliv pochybnosti, mohla se obrátit na MSSZ Brno, tedy s přihlédnutím k okolnostem případu a jejím osobním poměrům měla a mohla vědět, že sirotčí důchod na dítě L. B. v uvedeném období nenáležel od doby, kdy přestal studovat na vysoké škole.

Krajský soud v Brně však s tímto stanoviskem nesouhlasí.

Zastává stanovisko, že žalobkyně splnila veškeré povinnosti, které jí vyplývaly z toho, že byla příjemkyní sirotčího důchodu pro L. B., tedy, že sdělila ČSSZ, že jmenovaný již nestuduje na vysoké škole, ale po ukončení vysokoškolského studia začal studovat na jazykové škole ve školním roce 2010/2011, a to v termínu od 1. 9. 2010 do 30. 6. 2011. Toto vyplynulo z potvrzení samotné jazykové školy vydané 16. 9. 2010, které bylo doručeno ČSSZ 4. 10. 2010, přičemž z tohoto potvrzení nevyplývá číslo vyhlášky MŠMTV ČR, která opravňuje uvedenou jazykovou školu k pořádání jednoletých kurzů s denní výukou.

Číslo uvedené vyhlášky vyplývá až z potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání, která vystavila Agentura Vika (jazyková škola) dne 2. 3. 2011.

Krajský soud v Brně zaujímá stanovisko, že žalobkyně vzhledem k okolnostem případu i svým osobním poměrům (žena se základním vzděláním, důchodového věku) nevěděla a ani vědět nemusela, že jí sirotčí důchod nenáleží, a to proto, že všechny podstatné skutečnosti o tom, že L. B. po ukončení vysokoškolského studia navštěvuje jazykovou školu ČSSZ sdělila, a ani po tomto sdělení (4. 10. 2010, ani po dalším sdělení z 2. 3. 2011) žalovaná vůbec nic neučinila, žalobkyni nic nesdělila, naopak ji dál vyplácela sirotčí důchod pro L. B.

V tomto směru soud souhlasí se stanoviskem právního zástupce žalobkyně, že to byla žalovaná, která přes dostatek informací včas nezastavila výplatu sirotčího důchodu, přestože se jedná o velkou organizaci s dostatečným množstvím odborně vybavených pracovníků a s dostatečným technickým zázemím.

Soud má tedy za to, že v dané věci, pokud je po žalobkyni požadován přeplatek na sirotčím důchodu, je nutno najisto postavit, zda existuje příčinná souvislost mezi zaviněním příjemce dávky důchodového pojištění a skutečností, že byl vyplácen neprávem důchod nebo jeho část.

Soud má za to, že toto v daném případě nebylo prokázáno a v době, kdy žalobkyně sdělila skutečnosti o studiu L. B. na jazykové škole, měla žalovaná zareagovat a dávku důchodového pojištění zastavit. Toto však žalovaná učinila až po 9 měsících, přičemž takováto situace nemůže dle soudu jít k tíži žalobkyně.

Proto dle ust. § 78 odst. 1 soudního řádu správního (dále jen „s.ř.s.“) soud rozhodnutí žalované ze 4. 3. 2012 (zajisté jde o rozhodnutí vydané až v roce 2013) zrušil pro vady řízení a věc vrací žalované k dalšímu řízení.

Protože nebylo prokázáno zavinění na straně žalobkyně dle ust. § 118 a) odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb., soud zavazuje žalovanou právním názorem, že je třeba rozhodnutí o vrácení přeplatku žalobkyní ve výši ... Kč za dobu 18. 9. 2010 do 17. 6. 2011 zrušit a řízení o vrácení přeplatku žalobkyní zastavit dle § 66 správního řádu.

Pokud jde o náklady řízení, rozhodnutí se opírá o ust. § 60 odst. 1 s.ř.s. Ve věci měla úspěch žalobkyni, byla ve věci zastoupena advokátem, má proto právo na náhradu nákladů řízení za 3 úkony právní pomoci po 1.000 Kč dle vyhlášky č. 177/1996 Sb., 3x režijní paušál po 300 Kč dle stejné vyhlášky.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, ve dvojím vyhotovení. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 8. ledna 2014

JUDr. Jana Kubenová, v. r.
samosoudkyně